

Účelová manipulace účetních a daňových údajů v anglosaském a kontinentálním systému

Bakalářská práce

Vedoucí práce:
Nerudová Danuše, doc. Ing., Ph.D.

Simona Jašíková

Brno 2017

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucí mé bakalářské práce paní doc. Ing. Danuši Nerudové PhD. za její vstřícný přístup, ochotu a za odborné rady a připomínky při zpracovávání práce.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto práci: **Účelová manipulace účetních a daňových údajů v anglosaském a kontinentálním systému**

vypracoval/a samostatně a veškeré použité prameny a informace jsou uvedeny v seznamu použité literatury. Souhlasím, aby moje práce byla zveřejněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách ve znění pozdějších předpisů, a v souladu s platnou *Směrnicí o zveřejňování vysokoškolských závěrečných prací*.

Jsem si vědom/a, že se na moji práci vztahuje zákon č. 121/2000 Sb., autorský zákon, a že Mendelova univerzita v Brně má právo na uzavření licenční smlouvy a užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 Autorského zákona.

Dále se zavazuji, že před sepsáním licenční smlouvy o využití díla jinou osobou (subjektem) si vyžádám písemné stanovisko univerzity o tom, že předmětná licenční smlouva není v rozporu s oprávněnými zájmy univerzity, a zavazuji se uhradit případný příspěvek na úhradu nákladů spojených se vznikem díla, a to až do jejich skutečné výše.

V Brně dne 22. května 2017

Abstract

JASÍKOVÁ, S., Target handling of accounting and taxation statements in Anglo-Saxon and continental systems. Bachelor thesis. Brno: Mendel University in Brno, 2017

The bachelor thesis is aimed at analyses of legacy and using manipulation in accounting and tax reports in two various systems of accounting – Anglo-Saxon and continental. In the first part it is aimed at theoretical attitudes to manipulation and its legacy and in the second part its practical application based on real examples. The principle is to show how different the attitudes are in accounting and tax manipulation and possibilities of elimination of this practice.

Keywords

Manipulation of reports, Anglo-Saxon accounting, continental accounting, creative accounting, taxation, financial statements

Abstrakt

JASÍKOVÁ, S., Účelová manipulace účetních a daňových údajů v anglosaském a kontinentálním systému. Bakalářská práce. Brno: Mendelova univerzita v Brně, 2017

Bakalářská práce se zabývá analýzou legislativy a užíváním manipulace s účetními a daňovými údaji ve dvou různých systémech účetnictví, a to v anglosaském a v kontinentálním. V první části se soustředí na teoretické přístupy k manipulaci a jejich právní zaopatření a v druhé části na jejich praktickou aplikaci na základě reálných příkladů. Základem je ukázat rozdílné možnosti kreativního přístupu k manipulaci s daňovými a účetními výkazy a možnosti eliminace těchto praktik.

Klíčová slova

Manipulace výkazů, anglosaské účetnictví, kontinentální účetnictví, kreativní účetnictví, daně, finanční výkazy

Obsah

1	Úvod	11
2	Cíl práce	12
3	Metodika	13
4	Teoretická část práce	14
4.1	Rozdělení.....	14
4.1.1	Kontinentální systém.....	14
4.1.2	Anglosaský systém.....	15
4.2	Odlišnosti a harmonizace.....	15
4.3	Manipulace.....	17
4.3.1	Nejčastější manipulace výkazů	17
4.3.2	Manipulace oceňování položek v účetnictví	18
4.3.3	Vykazování položek účetních výkazů.....	22
4.4	Motivy	25
4.5	Regulace.....	26
4.5.1	Výkaznictví České republiky.....	27
4.5.2	Výkazy v anglosaském systému.....	28
5	Praktická část práce	29
5.1	Česká republika.....	29
5.1.1	Legislativa o účetnictví a daních v praxi	29
5.1.2	Některé vybrané a často se opakující případy zkreslování daňových a účetních údajů.....	30
5.1.3	Jednotlivé případy a analýza.....	31
5.2	Spojené království Velké Británie a Severního Irska (UK).....	36
5.2.1	Metody manipulace daňových a účetních údajů	36
5.2.2	Další vybrané případy manipulace účetních a daňových údajů v UK	41

5.3	Navrhovaná eliminace	42
6	Diskuse a vyhodnocení	43
7	Závěr	45
8	Literatura	46

1 Úvod

V praxi je běžné, že firmy účelově manipulují své výkaznictví, hledají různé alternativy a mezery v zákonech, například aby měly co nejvyšší oficiální náklady, tím pádem co nejnižší základ daně a platily nižší daň z příjmů a méně odváděly státu, nebo co se týče sociálních a zdravotních odvodů, snaží se smlouvy se zaměstnanci optimalizovat podle jejich potřeb, aby odvody byly co nejnižší. Stát se neustále snaží zlepšovat v tomto směru zákony a tyto mezery v nich odstraňovat, více firmy kontrolovat (aktuálně v České republice hlavně povinností zasílání každoměsíčního kontrolního hlášení na Finanční úřad). Stále však existují různé způsoby manipulace a alternativy, pro někdy ne úplně zákonnou optimalizaci účetních výkazů.

Etický kodex účetním radí a vede je v situacích, kdy je obtížné se rozhodnout, jestli jde o manipulaci proti konání firem ve veřejném zájmu. V praxi jsou však účetní placení firmami, proto se snaží vyhovět jim a optimalizovat jejich účetnictví v jejich zájmu, využít příležitosti pro lepší finanční výsledky.

Celosvětově existují různé klasifikace účetnictví jako takového. Já jsem si pro svou práci vybrala dva, které jsou z mého pohledu neadekvátnější pro problém, který má práce řeší – anglosaský (Irsko, Spojené království, USA,...) a kontinentální (Belgie, Dánsko, Norsko, Německo,...) systém. Potřeba harmonizovat účetní systémy po celém světě roste, ačkoli stále existují tyto dva, ve kterých jsou také odlišné možnosti manipulace, kreativního účetnictví, hlavně z hlediska kontroly státem a úřadem. Každý z těchto systémů má své klady i zápory, jak pro firmy, tak i pro stát.

2 Cíl práce

Hlavním cílem mé práce je analyzovat dva různé přístupy k účetnictví – anglosaský a kontinentální a rozebrat v nich také možnosti manipulace s účetními a daňovými údaji. Dalším cílem je na konci práce navrhnout možnou eliminaci řešených praktik.

K naplnění hlavního cíle jsem postupně teoreticky rozebrala možnosti všeobecné a pak jsem tyto možnosti z teorie aplikovala v praxi na příkladech z reálného firemního prostředí. Problematika manipulace v účetnictví je velmi široká a existuje mnoho kreativních případů, z praxe velkého počtu účetních jednotek, jak v našem systému účetnictví, tak i v tom anglosaském, který v našich končinách není všeobecně znám. Výkaznictví obou přístupů jsem podrobně popsala i z legislativní stránky, protože především v zákonech se vyskytuje velké množství mezer a nedostatků, které dávají možnost kreativity s manipulací výkazů.

Dále jsem se snažila navrhnout možnosti zamezení popisovaných a rozebíraných praktik manipulace.

Dopady a motivy této kreativní činnosti jsem také analyzovala, neboť právě ty jsou podle mě hlavním problémem v nemožnosti tohoto manipulování a kreativní účetnictví eliminovat.

3 Metodika

Moje práce je metodicky rozdělena na dvě části: teoretickou a praktickou.

V teoretické části (s pomocí odborné literatury) rozebírám rozdíly mezi anglosaským a kontinentálním systémem účetnictví a řeším různé alternativy a postupy možností manipulace s účetními a daňovými údaji, tak aby firmy optimalizovaly své daňové a odvodové výdaje na co nejnižší úroveň, budu řešit možnosti, jak oficiálního účetnictví, tak i neoficiálního, interního, které se mnohokrát ve firmách liší. V následujících kapitolách taky naleznete poznatky o státní právní regulaci a finanční kontrole účetních jednotek v jednotlivých systémech účetnictví.

V praktické části se zaměřuji na analýzu konkrétních příkladů v praxi na dvou vybraných reprezentantech podle vybraného účetního systému. Každý reprezentant má svou legislativní úpravu, kterou rozebírám spolu s možnostmi manipulace na různých úrovních podle legislativní vážnosti. Dále se také snažím opsat rozdíly v jednotlivých systémech na praktických příkladech a poukazuji na všechny výhody, které tato manipulace s sebou nese.

4 Teoretická část práce

4.1 Rozdělení

Existuje více klasifikací modelů účetnictví podle různých kritérií, avšak pro účely mé bakalářské práce, jsem si vybrala klasifikaci, dle mého názoru nejvhodnější, podle Hinke (2007) s těmito kritérii: míra regulace, uživatelé účetních výkazů, závislost mezi daněmi a účetnictvím, volba oceňovacích základů, zohlednění inflace a uplatňování účetních zásad.

Vybrala jsem dva nezákladnější modely, které jsou používány ve vyspělých státech, které chci v mé práci porovnávat:

Anglosaský model – pro účely analýzy jsem jako hlavního reprezentanta zvolila Spojené království Velké Británie a Severního Irsku.

Kontinentální model – pro účely analýzy jsem jako hlavního reprezentanta zvolila Českou republiku, ačkoli v této zemi je model účetnictví smíšený. Kontinentální v něm ovšem převažuje. Také chci poukázat na rozdíly a možnosti manipulace s údaji v této zemi.

4.1.1 Kontinentální systém

Skupina států (reprezentantů) kontinentálního účetnictví:

Francie, Itálie, Německo, Norsko, Švédsko, Japonsko a jiné.

Podniky jsou závislé na finančních institucích, velmi normální a rozšířené je regulování právními normami, je potřeba vykazování mnoha dokumentů. Na rozdíl od anglosaského modelu je tady účetnictví regulováno právními normami a do značné míry je podřízené daňovým zákonům a obchodnímu právu, což ztěžuje pružné reagování na trhu (Kovanicová, 2005).

Informace jsou relevantní hlavně pro věřitelé. Stát má velice precizní kontrolu nad všemi údaji a finančními transakcemi firmy. Zodpovědnost finančním institucím je podmíněna detailním standardům, zásadám a daňovým zákonům, ale taky účetním předpisům. Účetní zákony jsou velmi těsně přepojené s daňovými, v důsledku čeho je velice obtížné a pomalé zavádění změn ve firmách. Zásada „true and fair view“ je dodržována podle závazných právních norem. Přednost ve výkazech má jejich forma před obsahem.

Kontinentální přístup je založen na účetních předpisech, které jsou dané zákonem vztahujícím se na všechny podnikající subjekty, tento přístup je charakteristický těsnou vazbou mezi daněmi a účetnictvím (Bohušová, 2013).

Hinke (2007) dělí kontinentální model ještě na dvě pod-skupiny:

- **německou** – kromě Německa také Rakousko, Švýcarsko, Lucembursko i Česká republika; hlavními rysy jsou opatrnost a vedení podle právních předpisů. Vyznačuje se určitou flexibilitou a nezávislostí ve vztahu mezi účetnictvím a daněmi.

- **francouzskou** – kromě Francie také Švédsko, Finsko, Belgie, Španělsko i Portugalsko. Vychází z makroekonomické politiky vlády, vyznačuje se velmi těsnou vazbou mezi účetnictvím a daněmi.

4.1.2 Anglosaský systém

Skupina reprezentantů:

USA, Kanada, Velká Británie, Nizozemí, Austrálie a jiné.

Informace v účetnictví jsou relevantní a užitečné hlavně pro investory a jejich potřeby. Stát není hlavním regulátorem, jsou jím profesní organizace prostřednictvím zvykového práva, řešení různých případů je založeno na permisích. Kovanicová (2005) ve své publikaci uvádí, že pro tento model je příznačná regulace procesních standardů a principů.

Obsah výkazů má přednost před jejich formou na rozdíl od kontinentálního modelu.

Finanční účetnictví v souladu s tímto modelem je orientováno na uspokojení požadavků investorů a věřitelů a jeho *true fair-view* vyjádření má přednost před ostatními hledisky (Ficbauer a jiní, 2012). Což znamená vyšší míru flexibility. Tento model umožňuje rychlé přizpůsobení potřebám uživatelů a trhu (Kovanicová, 2004).

Koncept anglosaského účetnictví má dlouhou tradici a je „*alive and kicking*“ - čilý k světu, jak ve svém článku uvádí Flower (1977).

4.2 Odlišnosti a harmonizace

Odlišnosti v účetním výkaznictví jsou především následující:

- **Způsob a míra regulace** – jak jsem výše uvedla, v kontinentálním systému je silná regulace státem, tedy právními normami a legislativní úpravou, zatímco v anglosaském modelu můžeme pozorovat flexibilitu a upřednostňující formu regulace z pozice profesních institucí.

- **Vymezení uživatelů výkazů a jejich strukturou** – například pro investory jsou relevantní jiné informace jako pro věřitele. Ziskovost a zadluženost jsou in-

formace užitečné věřitelům v kontinentálním systému, zatím co anglosaský model vyhovuje víc investorům podáváním informací o rentabilitě podnikatelské činnosti.

- **Vztah mezi účetnictvím a daněmi** (vykazování daně ze zisku) – například daň v některých případech patří do nákladů a v jiných ne. Taky se systémy liší v členění výsledku hospodaření, neboť výsledek hospodaření v kontinentálním systému je základem pro vyčíslení daní, co se od anglosaského zase liší.

- **Volba oceňovacích základů a míra zohlednění inflace** - použití historických cen (cen v době pořízení majetku) je typické v kontinentálním modelu, co může být jednoduché a průkazné (přizpůsobuje se regulátorům – státu), ale flexibilně nereaguje s inflačními změnami, což zkresluje a znemožňuje vypovídací schopnost účetních informací.

- **Způsob a míra uplatnění základních účetních zásad** – uplatnění zásady „true and fair value“, jestli má přednost obsah před formou v účetních výkazech.

Vysušil (1998) uvádí, že v našem účetnictví oproti anglosaskému platí tyto zásady:

- **Zákaz kompenzace (brutto princip)** – nelze kompenzovat náklady a výnosy.

- **Bilanční kontinuita** – konečné stavy a počáteční stavy následujících období jsou totožné.

- **Stálá kupní síla peněžní jednotky** – aplikace zásady historických cen, což je ale ve skutečnosti nereálné, protože kupní síla peněz se mění. Účetnictví je idealizováno s kupní silou, která se nemění.

- **Zásada dokladovosti** – každý účetní zápis musí být uveden s příslušným dokladem.

Anglosaské účetnictví má podle něho naopak navíc:

- **Objectivity principle** – tento princip je obtížný z hlediska toho, že majitel a manažeři firem požadují od účetních ve vykazování úpravu výsledku hospodaření nebo maskování nepříznivých výsledků firmy.

- **Relevance principle** – účetní by měli sledovat a podávat informace relevantní pro uživatele.

- **Materiality principle** – záležitosti neefektivní a nepodstatné nejsou řešeny. Dovolují se například modifikace historických nákladů.

- **Soustava detailních účetních zásad** – za jakých podmínek se v rozvaze, v nákladech a výnosech uznávají jednotlivé položky výkazů.

EU se snaží všeobecně o harmonizaci, ačkoli při klasifikaci účetních pravidel jsou rozdíly velké, při regulaci jsou odlišnosti velké ve srovnání USA a Velké Británie.

Podle Nobese, Alexandra a Archera je stále méně rozdílů v anglosaském a kontinentálním modelu účetnictví, a podle nich je harmonizace irelevantní.

Alexander a Archer (2000), (většina jejich diskusí se týká regulace účetnictví, ne účetních pravidel) zpochybňují ve své studii obě skupiny klasifikace. Pochybují o rozdílnostech mezi skupinami angloamerického a kontinentálně evropského účetnictví. Na tuhle kritiku odpovídá Nobes (1998) souhlasem, že rozdíly mezi výše uvedenými skupinami se stávají méně závažné i proto, že přišlo díky Evropské unii a IASC k určitým úspěchům, především v oblasti harmonizace konsolidovaného účetnictví.

Mezi nejvýznamnější standardy, podle kterých se účetnictví vede, patří:

- **Mezinárodní účetní standardy IAS/IFRS (International Accounting Standards/International Financial Reporting Standards)** – pro celosvětovou kvalitu a důvěryhodnost účetních výkazů, ale taky sjednocení. Jsou neustále novelizovány pro lepší přizpůsobování se požadavkům firem a trhu.

- **US GAAP (United States Generally Accepted Accounting Principles)** – pro finanční účetnictví. Zásady založené na zvykovém právu, jak jsem výše uvedla v anglosaském systému. Podniky mají umožněno používat svých vlastních účetních postupů, ale musí dodržovat zásady podle US GAAP při účetních výstupech.

- **Bilanční direktivy Evropské unie** – harmonizace právních norem ze strany Evropské unie pro lepší ekonomickou spolupráci evropských zemí.

Díky rozdílným účetním koncepcím v anglosaském a kontinentálním systému obsahují direktivy právo volby, které umožňuje členským státům variantní postupy, které však respektují národní specifika. (Hinke,2007)

4.3 Manipulace

4.3.1 Nejčastější manipulace výkazů

Window dressing

Manipulování a vytváření finančního obrazu firmy v její prospěch. Hlavní techniky podle Krupové (2001):

- Prodej a zpětný nákup aktiv
- Některé praktiky, týkající se přeceňování majetku
- Změny v přijatých účetních politikách a záměrné chyby
- Záměrné vykazování krátkodobého majetku a dluhů mezi dlouhodobým a naopak dlouhodobého majetku a dluhů mezi krátkodobým
- Zkreslené vykazování výnosů
- Nedodržování zásady opatrnosti
- Zkreslené ocenění majetku v rozvaze již v době jeho pořízení

- Odhad doby životnosti majetku, který podniku nepřinese ekonomický prospěch
- Tzv. půjčky přes konec účetního období

Podle slovníku finančního výkaznictví Coopers Lybrand je **window dressing** „takové vedení transakcí, jehož cílem je vytvoření příznivějšího obrazu o finanční pozici ve výkazech účetnictví, než jaká je ve skutečnosti“.

Earnings management

Manipulování s výdělkem podle cílu stanoveného managementem podniku.

- Income smoothing
- Big bath write – off – manažeři firem uvažují tak, že prohlubování již existující ztráty může být pro ně výhodné, jelikož v budoucích obdobích dosáhnou příznivějšího výsledku hospodaření, který tím pádem bude vypadat pronikavěji.

Mimobilanční financování

Mimobilanční financování je definováno jako financování nebo refinancování firemních operací na základě zákonných požadavků a stávajících účetních konvencí, kde některé nebo všechny z nich nesmí být vykázány v rozvaze. (Naser, 1993).

Podle Krupové (2001) mezi hlavní techniky patří:

- Zaměňování tzv. kapitálového (finančního) leasingu za operativní
- Účetní zachycení prodeje pohledávek nebo faktoringu v závislosti na riziku, vyplývajícím z nesplacení pohledávek (nevykazování závazků, vyplývajících z nesplacení pohledávky).

4.3.2 Manipulace oceňování položek v účetnictví

Oceňování je zásadní problém v účetnictví. Existuje mnoho způsobů manipulace účetnictví. Vybrala jsem zde ty nejhlavnější podle Krupové (2001):

- 1. Oceňování podle jednotlivých linií snah o harmonizaci**
- 2. Přeceňování směrem nahoru**
- 3. Přeceňování směrem dolů**
- 4. Oceňování vybraných druhů majetku**

1. Oceňování podle jednotlivých linií snah o harmonizaci

- Ve 4. direktivě Evropské unie v oddílu 7 jsou možnosti oceňování majetku následující: Historickou cenou, reprodukční cenou, jinými metodami, které berou v úvahu inflaci položek, novým oceněním hmotných a finančních investic.

V mezinárodních účetních standardech jsou uvedeny pouze historická a reprodukční cena, realizační a současná hodnota.

Nejvíce užívanou cenou je historická cena, je objektivní a ověřitelná.

Fair value není v koncepčním rámci mezinárodních standardů, v textu ji však uvádí.

Mezinárodní účetní standardy také povolují oceňování v částce, která bere v úvahu inflaci (standard IAS 15 – Informace, odrážející účinky měnících se cen). US GAAP řeší tuto otázku velmi detailně.

V US GAAP se uvádí možnosti oceňování také historickou a reprodukční cenou, dále tržní cenou, čistou realizační hodnotou a současnou hodnotou peněžních toků. Za základní bere cenu historickou, ačkoli přesně vysvětlují výjimky z principu tohoto oceňování. Taky se hodně používá fair value.

2. Přeceňování majetku směrem nahoru

Techniky window dressing, která se týká hlavně fixních aktiv a investic. V některých zemích národní úpravy umožňují vykazování majetku v přeceněné hodnotě. Podniky tak mohou určovat částku přecenění, období vykazání, z jaké částky budou odepisovat majetek (přeceněné nebo původní), očekávanou dobu životnosti majetku a jeho zbytkovou hodnotu pro určení odpisů, jak často přecenění provádět a v některých případech i jak postupovat při zúčtování fondu z přecenění.

Podniky tak vykazují nerealizovaný zisk. Mohou si vybrat z dvou možností, a to: výsledkově (součást zisku běžného období) nebo rozvahově (součást vlastního kapitálu v položce „fond z přecenění“).

V tomhle případě záleží na tom, jak pojem „majetková podstata podniku“ chápeme. Ve finančním pojetí majetku není v standardech určeno, kdy má být částka jako zisk vykazána. Při fyzickém by to mělo být vykazáno jako zvýšení vlastního kapitálu a ne zisku.

3. Přecenění majetku směrem dolů

Snížení hodnoty aktiv je příkladem manipulace, která je v souladu se zásadou opatrnosti v účetnictví. Podniky si mohou určovat, zda snížení hodnoty majetku zaúčtují, v jaké výši, jak často budou toto snížení přehodnocovat a skupiny majet-

ku, kterého se to týká, pokud došlo ke změně situace, tak odhaduje i to, jaká bude částka zvýšení dříve sníženého aktiva, která má být vykázána jako výnos.

4. Oceňování vybraných druhů majetku

- **Fixní aktiva** – základní je historická cena (doporučují i US GAAP), která obsahuje všechny náklady na pořízení a náklady související s jeho přípravou k uvedení do provozu. Alternativní cena je „fair value“.

V tomhle případě je největší problém při aktivaci úroků do ceny fixních aktiv.

Mezinárodní standardy určují úrok z úvěru jako náklad k pořízení fixního aktiva, který vstupuje do ceny majetku. Je tady uvedeno řešení, kdy je úrok účtován přímo do nákladů, nebo varianta, kdy se doporučuje úroky aktivovat. V této závislosti teda podnik může vykazovat různou cenu majetku a tedy taky různou výši nákladů nejen v době pořízení, ale po celou dobu odepisování majetku.

Podle US GAAP by se úroky neměly aktivovat u zásob a pozemků, s výjimkou kultivace pozemků na stavební parcely.

Dalším problémem v souvislosti s fixními aktivy je oceňování majetku, pořízeného ve vlastní režii, zejména co se týče nepřímých nákladů a určení jejich výše. Když nezahrneme tyto nepřímé náklady do ceny majetku, sníží to náklady a nadhodnotí zisk. Další možností je zahrnout do ceny majetku jen náklady, které vzniknou v důsledku omezení nebo redukce výroby z důvodu, že při rozhodování o pořízení majetku byla zvolena alternativa vlastní režie před alternativou nákupu. Podnik taky může zvolit proporcionalní přístup, kdy se pořizování ve vlastní režii bere jako srovnatelné s výrobou běžných výrobků a nepřímé náklady se proto přiřazují v takových proporcích jako u běžné výroby.

Slevy z ceny jsou taky problém související s oceňováním fixních aktiv. V případě rychlé platby poskytne dodavatel podniku slevu. Cena uvedena v rozvaze je snížena o tuto slevu. Účetní jednotka ji může posuzovat jako možné snížení nákupní ceny, nebo jako pokuty, když sleva není poskytnuta.

Metody odpisování – tato oblast je jednou z největších pro možnou manipulaci. Podnik může využít metodu lineární, metody založené na výkonu, zrychlené odpisování, revizi odhadovaných veličin. Do nákladů lze účtovat odpisy buď na konci každého měsíce, nebo souhrnně, na konci účetního období. Vzhledem na výši hospodářského výsledku jsou obě možnosti rovnocenné. Uvažování o rozdílnosti je relevantní v případě, že účetní jednotka má své období, za které vykazuje zisk kratší než je její účetní období. Kdyby pak neúčtovala odpisy každý měsíc, ale až na konci účetního období, nadhodnotila by svůj hospodářský výsledek v minulém a podhodnotila v následujícím účetním období.

Taky nastává otázka, jak určit odpisy u majetku pořízeného během roka, jestli účetní jednotka odpisuje majetek souhrnně na konci období. Tento majetek je většinou posuzován, jako by byl pořízen v polovině období.

Zhodnocení hmotných fixních aktiv – jelikož se od modernizace majetku očekává budoucí přínos, ačkoli u oprav a údržby ne, příslušná částka se aktivuje do ceny majetku. V praxi je ale často obtížné posoudit, o kterou z možností jde. Posouzení zhodnocení jako opravy nebo údržby se ukáže ve snížení hospodářského výsledku. U modernizace se cena aktiva zvýší a výsledek hospodaření bude ovlivněn v dalším období prostřednictvím odpisování.

Existují i různé přístupy při opravkách zhodnoceného majetku. Jedním z nich je ten, že se majetek po zhodnocení považuje za nový, pak se oprávky zaúčtují do výnosů. Cena majetku v rozvaze se zvýší. Dalším přístupem je například takový, že modernizace není pořízení nového aktiva, tedy se vztahuje k ceně zůstatkové a oprávky zůstanou nezměněny. Tento přístup v praxi jednoznačně převládá.

Investice – v souvislosti s investicemi se vyskytují tyto problémy: jejich oceňování, vykazování rozdílů z přečtenování, jejich oceňování při podstatném vlivu v jiném podniku.

Krátkodobé investice jako oběžné aktivum vykazujeme buď historickou, tržní cenou nebo oceňováním podle zásady „nižší ze dvou hodnot“ (vybereme, která je nižší, jestli tržní nebo historická a tou investice oceníme v účetnictví). Když si vybereme ocenění v historické ceně, manipulovat lze tak, že při prodeji vybereme takovou částku, která je nejvýhodnější z hlediska zamýšleného výsledku hospodaření.

Dlouhodobé investice – fakt, že o druhu investic (krátkodobé nebo dlouhodobé) rozhodujeme z hlediska úmyslu účetní jednotky při pořízení, je zdrojem pro různou manipulaci účetnictví (hlavně v převodech mezi krátkodobými a dlouhodobými). V praxi se nejvíc investice oceňují v pořizovacích cenách.

Majetkové účasti v jiných společnostech – nákladovou metodou (pořizovací cenou) nebo ekvivalenční metodou. Metody se liší, jak ve výši majetku, taky i ve výši hospodářského výsledku. V nákladové metodě se investice vykazují v pořizovací ceně, zatímco v ekvivalenční se dlouhodobé investice v rozvaze přečtují o podíl na zisku a částku přijatých dividend. Hodnota investice ze při ekvivalenční metodě mění a přijaté dividendy se neúčtují jako výnos ale jako snížení hodnoty investice.

Zásoby – Existují přístupy: nákladová báze a přístup odklonu od nákladové báze. V nákladové báze je cena ocenění podle Mezinárodních standardů, a to taková, která souvisí s pořízením, výrobou nebo přepravou k prodeji, případně zahrnuje nějaké vedlejší náklady. Nejednotný je v tomto případě přístup k zahrnování úroků. Základní řešení dovoluje vykazovat je jako náklad v tom období, ve kterém byl vynaložen, alternativní variantou je aktivace do hodnoty majetku. Od řešení je pak závislá výše zásob a hospodářského výsledku.

Když se od nákladové báze účetní jednotka odkloní, zásoby jsou oceněny v reprodukční nebo realizační ceně. Taky by se měla uplatňovat zásada „nižší ze dvou hodnot“ (tržní nebo historická).

Oceňování úbytku zásob - metody: skutečné ceny, váženého aritmetického průměru, FIFO, LIFO. Na nich závisí výše vykázaných nákladů a taky výše stavu zásob v rozvaze.

Nejlépe lze hospodářský výsledek upravovat metodou skutečné ceny, ačkoli tato metoda je nejpřesnější a klade velké nároky na evidenci. V praxi je možné tuto metodu použít při malých množstvích zásob a lze k nim přiřadit vstupní cenu. Metoda aritmetického průměru je zase nejjednodušší, avšak výkazy se v tomto případě dají těžko zmanipulovat. FIFO metoda je taky jednoduchá a kopíruje fyzický stav zásob, taky je těžce zmanipulovatelná. LIFO metoda přiřazuje skutečné náklady ke skutečným výnosům, v inflačním prostředí vede k nejnižšímu zisku, je tedy využívána mnoha společnostmi z důvodu snížení daňového zatížení a proto v mnohých krajínách taky není povolena.

4.3.3 Vykazování položek účetních výkazů

Krátkodobé pohledávky – v případě slev z ceny za rychlé zaplacení je problém při určení nominální hodnoty pohledávky. Vykázána by měla být částka, která bude odběrateli fakturována. Slevy pak lze zachytit zaúčtováním tzv. čisté pohledávky nebo hrubé pohledávky. V případě hrubých pohledávek jsou ve výkazech jenom slevy, které jsou skutečně poskytnuty a odečítají se od tržeb.

Co se týče problematických nebo nedobytných pohledávek vzniká tady riziko, které je pokládáno za normální náklad účetní jednotky, se kterým neustále počítá. Vykazování metodou přímého odpisu je vhodné pro menší společnosti. Do odpisu je v tomhle případě zařazena pohledávka, když je už známo, že nebude uhrazena. Další možnou metodou je metoda odpočtu, která spočívá v odhadu výše rizikových pohledávek a zachytí tuto výši v době, kdy pohledávky vznikly. Problémem je odhad výše pohledávek, které jsou nedobytné. Jako základnu pro tento odhad můžeme vzít buď celkový objem tržeb, nebo objem neuhrazených pohledávek k datu výkazu, ale tento odhad může být skreslen. US GAAP uvádí i metodu času („aging the accounts“), které se zakládají na rozdělení pohledávek z hlediska doby, která uplynula od jejich splatnosti. Možnosti manipulace jsou pak patrně viditelné, zejména při metodě odpočtu, kdy z roka na rok může být měněna, a všechny veličiny jsou odhadovány. Když bude chtít účetní jednotka někam směřovat své tržby, bude vytvářet větší odpočty a v následujících letech je snižovat. Takhle lze tedy jednoduše ovlivnit i výsledek hospodaření. Taky zde můžeme najít existenci fiktivních faktur nebo manipulace s daňově uznatelnými částkami pohledávek (podle konkrétních zemí a jejich zákonů). Takovéto metody lze zařadit jako techniku window dressing.

Faktoring – v souvislosti s transferem pohledávek se lze setkat s mimobilančním financováním. V případě odprodeje pohledávky s rekusem je otázkou, zda riziko vyplývající z nedobytnosti pohledávky není potřeba uvést v rozvaze. Když tato pohledávka v rozvaze není, odpadá taky nutnost tvorby

opravných položek. Kdyby účetní jednotka klasifikovala odprodej jako úvěr, pohledávka v rozvaze je uvedena až do její vyinkasování od dlužníka a zároveň je uvedena jako závazek vůči faktoringové společnosti. V každém z příkladů se jedná o mimobilanční financování.

Účetní jednotka může jako formu mimobilančního financování použít také neuvádění pohledávek do výkazů. Půjčí si prostředky proti jejich zástavě. Můžeme chápat transakci jako prodej a zachycení pohledávek v nákladech a výnosech, kdy pohledávka nebude v rozvaze uvedena. Nebo jako půjčky, kdy pohledávka v rozvaze zůstane.

Zásoby - když dvě nebo více stran vstupují do transakce s cílem vylepšit své finanční výkaznictví (například dvě společnosti zabývající se stejnou činností a mají v daném okamžiku stejný objem zásob a tento objem si vzájemně odprodají, obě vykážou zisk).

Další možnost je prodej a zpětný odkup zásob, kdy je uskutečněna reálná transakce, ekonomická podstata zůstane stejná. Jestli podnik vlastní velký objem neprodejných zásob a nechce si tímto poškodit pozici na trhu, uzavře s jinou společností smlouvu a prodeji a zpětném odkupu zásob. Tímto uvede své zásoby do rozvahy jiné společnosti na minimální dobu do ukončení své účetní závěrky, kde se jí tyto zásoby neprojeví.

Leasing – vykazování leasingu poskytuje velký prostor pro mimobilanční financování, taky vzhledem k tomu že v mnoha státech je rozdílně legislativně upraven.

Zde se vyskytují otázky hlavně: v jaké ceně daný majetek a závazek zobrazit v rozvaze nájemce a pod jakou skupinu aktiv. V částce „fair value“, nebo v současné hodnotě minimálních splátek, podle toho která částka je nižší, má být finanční leasing vykázán jako pasivum i aktivum u nájemce od začátku.

Problémem je taky určení úrokové míry pro výpočet současných hodnot anuit, přičemž nejvhodnější je použití implicitní úrokové míry, tedy výnosového procenta pronajímatele, které však často není známo nájemci. Možnost je taky použití přírůstkové úrokové míry. Když je majetek uveden v rozvaze, musí se úrokové procento dopočítat.

Taky je otázkou kam majetek zařadit, jestli mezi hmotná fixní aktiva, nebo do položek nákladů příštích období.

Nehmotná aktiva – v rozvaze musí být, když přináší účetní jednotce ekonomický osov nebo jsou ocenitelná. Tady nastává otázka, který majetek má být vykázán v rozvaze a který půjde přímo po vzniku do nákladů.

Zřizovací výdaje můžeme vykázat přímo do nákladů nebo do rozvahy a postupně je odpisovat. Kreativně může podnik manipulovat výkazy zcela viditelně.

Výsledky výzkumu a vývoje – neexistuje jednotný názor v souvislosti s aktivací výzkumu a vývoje. US GAAP doporučují vykazovat je přímo do nákladů.

Mezinárodní účetní standardy náklady na vývoj doporučují aktivovat do nákladů pouze za jistých podmínek a 4. direktiva Evropské unie povoluje obě varianty. Z této nejednotnosti vyplývá možnost manipulace s údaji.

Goodwill – otázkou zůstává, jakým druhem majetku pro jednotku goodwill je. Bud' ho podnik bere jako nehmotné aktivum nebo jako přebytek nákladů nad kupní cenou. Nejde jenom o zařazení do rozvahy ale taky o stanovení kupní ceny v případě akvizic. Když by měl být goodwill zařazen do rozvahy jako nehmotný majetek a odpisován, v tomhle případě není problém ve velké nejednotnosti jednotlivých standardů. Avšak v případě záporného goodwillu nastává problém. Při vypořádání goodwillu účetní standardy posuzují, zda nesnížit o tuto částku hodnotu aktiv. Jinak doporučují ho považovat za výnos příštích období a rozložit ho do výnosů po dobu několika let. US GAAP jsou proti přemítání záporného goodwillu do výnosů. Účetní jednotka v praxi může goodwill odpisovat okamžitě do nákladů, postupně nebo si jej nechá v aktivech, dokud neklesne jeho hodnota.

Převody cizích měn – problémy nastávají při otázce jaký kurz použít a jak vyjádřit rozdíly z pohybů jednotlivých kurzů. Účetní jednotka má opět více možností. Bud' použít historický, nebo uzávěrkový kurs. Při použití historického kursu se položky nepřepočítávají, tedy nevzniká žádný kurzový rozdíl.

Dluhy krátkodobé a dlouhodobé – jejich vykazování ovlivňuje ukazatele likvidity. Účetní jednotka může záměrně přesouvat dluhy dlouhodobé do krátkodobých a naopak, podle vhodnosti konkrétního případu na požadavky likvidity.

Půjčky přes konec účetního období – window dressing technikou je tady taky ovlivňování výsledků ukazatelů likvidity.

Vykazování výnosů

Prodeje s velkým procentem vrácení zboží – v odvětvích, kterých se tato problematika týká, je otázkou ve kterém okamžiku má být zboží vykázáno jako prodané. Může to být v okamžiku prodeje a to celkové zboží, tímto se ale málo likvidní aktivum stává více likvidním. Může taky prodej nevykázat, pokud zboží nebude vráceno. Klíčové je tedy, jestli má být vykázáno zboží jako tržba nebo zachováno v rozvaze.

Prodej služeb – velká část obchodu je právě v mnoha státech zaměřená na služby. Existuje více metod vykazování výnosů ze služeb. Manipulace spočívá ve vykazování výnosů podle časového překlenutí a vykazování do výnosů příštích období.

Vykázání nákladů vzhledem ke službám – mělo by to nastat v době, kdy se vykázali i výnosy nebo se může použít taky časové rozlišení.

Prodej na splátky – v souvislosti s možným trváním transakce i několik let existují dva přístupy vykazování a to: akruální a splátkový. Manipulace spočívá ve

vykazování výnosu v období, kdy je prodej uskutečněn, nebo pomocí časového rozlišení.

Zprostředkovatelské obchody – techniky manipulace závisí od okamžiku platby zprostředkovateli. Když jsou zprostředkovatelé vyplaceni až po dodání zboží konečnému spotřebiteli, často dochází k mimobilančnímu financování, kdy nevykážou aktivum do rozvahy a tím ani konkrétní dluh vůči výrobci.

Dlouhodobé stavební smlouvy – problematické je vykázání výnosů z těchto smluv. Kdy to provést závisí od metody, kterou podnik použije. Metody se liší v době vykázání a s tím souvisí i problematika manipulace.

Prodeje nemovitostí – problematické je, kdy vykázat výnos z prodeje, protože existuje nesoulad v otázkách vlastnictví nemovitostí a přenesení rizika. Taky u nemovitostí existuje mnoho metod vykazování a z toho taky plynou možnosti kreativity v manipulaci účetnictví.

Dluhy a rezervy

Dluhy jisté a nejisté – nejisté dluhy jsou zdrojem pro manipulaci v účetnictví. Existují skutečnosti, které musí být uvedeny v rozvaze jako náklady a které naopak nemusí a stačí je uvést v přílohách výkazů.

Dluhy krátkodobé a dlouhodobé – vykázání podle tohoto kritéria má vliv na ukazatele likvidity, takže podniky můžou záměrně své dluhy přesouvat podle potřeby.

Půjčky přes konec účetního období – situace, kdy si pomocí této window dressing techniky podniky navyšují své dluhy. V některých státech je to přímo zakázané legislativou.

4.4 Motivy

Zde chci uvést jenom nejhlavnější a podle mne nejrelevantnější důvody účetních jednotek k manipulaci svého výkaznictví.

Snaha dosáhnout maximálního zisku, co omezují daňové náklady, které je možné redukovat pomocí účetních manipulací.

Firma se taky může nacházet v období hrozícího úpadku a tímto způsobem se snažit ho oddálit.

Hlavní příčinou někteří autoři považují oceňování v historických cenách. Mimobilančním financováním podnik dosáhne, že některé dluhy neuvede v účetnictví, takže nedojde k podhodnocení těchto aktiv.

Stát taky hraje roli v ovlivňování podnikatelských subjektů k manipulaci údajů v účetnictví. Je fatami podloženo, že v státech kde jsou daňové nároky nižší, mají

firmy menší potřebu vykazovat nepravdivě. Složitost administrace v dané zemi je také jeden z faktorů.

Vysušil (2011) ve své publikaci uvádí tyto motivy manipulace údajů a uvádí zájmové skupiny (zaměstnanci, vlastníci a investoři).

- Snaha manipulace výsledku hospodaření
- Získání úvěru
- Získání dotace
- Zvýšení hodnoty společnosti
- Ovlivnění hodnocení finanční výkonnosti
- Osobní majetkový prospěch
- Daňová optimalizace

4.5 Regulace

Při zkoumání regulace v daném státu je potřeba se zaměřit na to, jestli je cílem věrný a poctivý obraz nebo jsou upřednostňovány daňové účely, taky na právní stránku regulace (normy/zvykové právo) a jestli je prováděna státem nebo profesními institucemi.

V České republice probíhá regulace pomocí zákonných předpisů, jako člena kontinentální Evropy jí upravuje Římské právo, které vychází ze zákonné úpravy (Dvořáková, 2010). Nejvyšší normou je obchodní zákoník a zákon č. 563/1991 Sb., o účetnictví.

Daňové zákony

DPH – největší daňové úniky jsou právě na této dani. Proto ji stát reguluje a kontroluje nejvíc a nejpodrobněji. Podniky – plátcí DPH musí kromě daňového přiznání taky každoděsíčně odevzdávat příslušnému finančnímu úřadu kontrolní hlášení, které obsahuje podrobný výpis všech vystavených faktur a souhrnný výpis všech přijatých faktur plátce, tím pádem má velmi podrobný přehled o všech transakcích daného podniku a taky si je může ověřit s druhou stranou uvedenou ve fakturaci.

Daň z příjmů právnických osob – základem daně je výsledek hospodaření účetní jednotky. Na jedné straně je cílem podniku maximalizace zisku, na straně druhé, z daňového hlediska je nejlepší mít zisk co nejnižší. Proto se v oficiálním účetnictví snaží zisk minimalizovat na požadovanou úroveň.

Právě manipulaci pro snížení, či vyhnutí se placení těchto daní v České republice chci ve své práci podrobněji zkoumat.

Účetní jednotky vykazují své účetnictví na základě principů:

- **Princip opatrnosti** – spojené riziko podnikání se promítá do účetnictví. Zisky účetní jednotky jsou vykázány jen ty, které byly skutečně realizovány.
- **Principy pro vykazování nákladů** – podrobně upraveno kvůli daním.
- **Principy ve vykazování výnosů** – ČÚS č. 019 (Náklady a výnosy), vyhláška v zákonu o účetnictví. Výnos je uznán, když je realizován.
- **Změna stavu zásob vlastní činnosti a aktivace** - vykazování na výnosových účtech, zařazeny jako výnosy finančního účetnictví.
- **Mimořádná oblast** – v rámci harmonizace je omezována, ale pořád existuje.
- **Výpůjční náklady** – vykazování není přímo legislativně upraveno.
- **Konzistence** – všechny metody používané účetní jednotkou v účetnictví musí být stejné a stálé i mezi obdobími.
- **Periodická alokace** – některé vynaložené výdaje v určitém období nesmí být přiřazeny k výnosům v tom období dosaženým. Jsou proto alokovány do více období.
- **Věcná a časová souvislost** – vykazování účetních případů musí věcně a časově souviset s obdobími, ve kterých je vykazujeme.
- **Obsah před formou** – transakce vykazovány přednostně ve shodě s jejich ekonomickou podstatou (obsahem).
- **True and fair view** zásada platí nad všechny ostatní, co se váže s anglosaským modelem.

4.5.1 Výkaznictví České republiky

Rozvaha – aktiva se rovnají pasivům, forma může být zjednodušená nebo plná, vlastní kapitál není považován za zbytkovou součást aktiv po odečtení závazků.

Zařazování položek majetku do aktiv – rozhodná doba je 1 rok. Pokud účetní jednotka majetek využívá déle, zařadí ho do dlouhodobého majetku, do aktiv. Taky si může stanovit rozhodné pořizovací ceny, podle kterých bude majetek zařazovat. Původně byli v legislativě dané finanční limity 40 000 Kč pro dlouhodobý hmotný majetek a 60 000 Kč pro dlouhodobý nehmotný majetek, dnes už to takhle legislativně dané není, ale v praxi se tyto limity pořád používají.

Položky aktiv a pasiv – Oficiálně vydává ve formuláři Ministerstvo financí ČR a jednotlivé položky vysvětluje ve vyhlášce zákonu o účetnictví.

Oceňování pohledávek a závazků – ve výši nominální hodnoty provedené transakce.

Vlastní kapitálu – z něho se můžou tvořit různé sociální fondy.

Oceňování zásob – v historických cenách, podle §26 zákona o účetnictví je zakázaná metoda LIFO (last in first out). Zásoby nejsou samostatně a dlouhodobě odpisovány.

Finanční leasing – vykazuje pronajímatel a taky i odepisuje. Nájemce si dává leasingové splátky do nákladů.

Rezervy – tvorba i čerpání přes nákladové účty. V okamžiku čerpání je její hodnota zrušena a účtována jako skutečný náklad, na který byla tvořena.

Výkaz zisků a ztráty – legislativně v minulosti platilo druhové členění nákladů a dnes je to členění podle účelu, ale v praxi se stále používá členění druhové.

Vykazovaná data – vzhledem na daňově zaměřené účetnictví se vykazovaná data soustředí na náklady. Účetní jednotka rozlišuje i ve své interní evidenci náklady daňově uznatelné a neuznatelné. Výsledek hospodaření slouží jako daňový základ pro daň z příjmů účetní jednotky.

Účetní závěrka – dělá se jednou ročně za předchozí rok. Upraven zákonem č. 563/1991 Sb., o účetnictví a vyhláškou č. 500/2002 Sb. a českými účetními standardy. Poskytuje informace vedení, finančním institucím, státu, věřitelům atd. Má jako celé účetnictví podniku podávat věrný a poctivý obraz aktiv, pasiv, výnosech, nákladech i výsledku hospodaření.

Nejnověji se v české legislativě ruší mimořádné dělení výnosů a taky se mění kategorizace účetních jednotek dle velikosti.

4.5.2 Výkazy v anglosaském systému

Vysoké požadavky na zveřejňování výkazů významně ovlivňuje světovou harmonizaci účetnictví. Uplatňuje se zvykové právo, nejvyšší profesní instituce stanovují účetní zásady. Uplatňované postupy vychází z praxe uznávaných a ověřených standardů a GAAP. **(Kovanicová, 2003)**

US GAAP – standardy zakotvené ve všech zemích, mezinárodně uznávané. Jednotlivé země je však akceptují na základě jejich účetního výkaznictví. V US jsou US GAAP povinností jenom pro velké firmy, malé podniky mají povinnost jenom, co se týče formulářů pro daňové úřady, avšak akceptují dobrovolně i celkově GAAP, protože to zvyšuje jejich důvěryhodnost.

5 Praktická část práce

5.1 Česká republika

5.1.1 Legislativa o účetnictví a daních v praxi

- Při dani z přidané hodnoty je velmi obtížné zkreslovat údaje, protože náš legislativní systém si zakládá na kontrole právě této daně. Každoměsíční kontrolní hlášení obsahuje všechny vystavené i přijaté faktury, a tak je správce daně schopen kontrolovat daň z obou stran. Na pozdní nebo absolutní nepřiznání daně se tedy většinou vždy přijde a bývá následně pokutováno nebo bývá požadována oprava.

- Střední a malé podniky mají nově povinnost při účetní závěrce přikládat jejich přehled o cash-flow a o změnách vlastního kapitálu.

- Účetní jednotky nepodléhající povinnému auditu mohou sestavovat zkrácenou verzi účetní závěrky.

- Události, které lze vykazovat pouze v přílohách a nemusí být zahrnuty v rozvaze a výsledovce, jsou blíže specifikovány zákonem.

- Povinný audit se týká jenom středních a velkých účetních jednotek, akciových společností nebo malých společností, které dosáhly určitého obrátu.

- Rezervy se vykazují pouze k závazkům nebo nákladům, které jsou jasně definovány, že nastanou, ale není známo, kdy se tato skutečnost stane. Ověřuje se i důvod k existenci rezerv. Existují zákonem stanovené důvody pro zánik rezervy.

- Mikro účetní jednotky nemusí dále oceňovat reálnou hodnotou ani ekvivalencí.

- Účetní závěrka se sestavuje k rozvahovému dni. Většinou je to poslední den kalendářního období. Každé účetní období souvisí s předchozími pouze konečnými stavy aktiv a pasiv, které přebírá. Nákladové a výnosové účty vstupují do nového období vždy s nulou. Správně je potřeba při účetní závěrce podle zákona, který stanovuje také, aby účetní závěrka byla sestavena **„srozumitelně a podávala věrný a poctivý obraz předmětu účetnictví a finanční situace účetní jednotky tak, ab na jejím základě mohla osoba, která tyto informace využívá, činit ekonomická rozhodnutí“ (Zákon o účetnictví, 2017)**, řádně vykázat nedokončenou činnost i v případě služeb, správně ocenit hmotné investice a zásoby, opravit chyby minulých let, vypořádat zůstatky kalkulačních účtů zásob a výsledku hospodaření a zaúčtovat opravdu všechny účetní případy.

- Fyzická inventura by měla proběhnout v rozvahový den, nebo když ne, je nutno dokladovat navazující inventuru. Inventurní soupisy musejí obsahovat skutečné stavy a způsob jejich zjišťování, ocenění majetku a závazků a jiné požadavky. Je nutno vykázat rozdíl mezi mankem a přirozeným úbytkem.

- Vzhledem k tomu, že účetní výsledek hospodaření ovlivňují výnosy a náklady a ne příjmy a výdaje z nich vyplývající, časové rozlišení je v tomhle případě vel-

mi důležité správně vykazovat. Účetní standardy dovolují některé nevýznamné položky časově nerozlišovat.

- Co se týče zásady opatrnosti, při dočasném snížení hodnoty majetku se vykazuje tato částka na opravné položky. Tak jako u rezerv je i zde důležité, jestli trvají důvody k jejich existenci. Taky se vykazují, jenom když se majetek nedá ocenit jiným způsobem. Jsou opravné položky, které se kvůli daňovému hledisku tvoří ze zákona.

- Je nutno vykazovat kurzové rozdíly cizoměnného majetku a to dle kurzu České národní banky ke dni účetní závěrky.

- Minimální doba archivace účetní závěrky je 10 let.

5.1.2 Některé vybrané a často se opakující případy zkreslování daňových a účetních údajů

- Vzhledem k tomu, že audity se konají většinou až několik měsíců po uskutečnění konkrétní účetní operace, kterou bylo třeba zachytit v účetnictví, nebo zaúčtovat jinak, se mnohdy stávají případy, kdy se účetní jednotky můžou „vyhovorit“ na různé problémy do podepisování smluv, zpoždění faktur, interních chyb a dezinformací a podobně. Často se také stává, že samotní auditoři pochybí.

- účetní jednotky nakupující zboží v zahraničí často oceňují své zboží v jiné měně, čímž se vyhnou kurzovým rozdílům a tím zkreslí své výkazy.

- Zákonnou povinnost zveřejnění účetní závěrky velká část společností nesplňuje, i když ze zákona se uděluje sankce 3 % netto aktiv, pokuty se v praxi nevybírají. Také mnoho auditorových kanceláří svou účetní závěrku nezveřejňuje.

- Fyzickou inventuru majetku, která je povinná když je možné majetek vizuálně zjistit, mnoho firem neprovozuje, s odůvodněním, že majetku mají mnoho a je rozptýlen po mnoha místech a tak dále. Tímto se můžou vyhnout ověření celkové existence svého majetku.

- Odepisování dlouhodobého majetku si společnosti často prodlužují na základě zákona o daních z příjmů. Ovšem správně by se firmy měli aspoň přibližně reálně snažit odhadnout dobu odepisování podle zásady věrného a poctivého obrazu účetnictví a to podle doby, kterou tímto majetkem vykazují výnosy, takový zákon ale v daňovém zákoníku chybí.

- Transferové ceny majetku neodrážejí cenu tržní, tím se v účetnictví můžou účetní jednotky dopustit neoprávněné distribuce nebo zadržování zisků. Tento případ je ukázkovým kreativním účetnictvím, protože správně by se koupě materiálu účtovala v ceně tržní a zbytková předražená cena by se mohla účtovat například jako dividenda, jenomže dividendy se podle zákona rozdělují a schvalují na řádné valní hromadě, proto správné účtování této situace neexistuje, čímž jasně vidíme prostor pro účetní zkreslování údajů.

- Z hlediska mezd zaměstnanců se stává, že účetní jednotky překlasifikují mzdy z účtu 331 – závazky zaměstnancům na účet 379 – jiné závazky, čímž můžou mzdy některých zaměstnanců „utajit“.

- Účtování do rezerv nebo do pasivního dohadu má taky své zákonné chyby. Vzhledem k tomu, že rezervu účtujeme, pokud víme, že náklad nebo závazek určitě nastane, jenom nevíme přesně kdy, a při pasivním dohadu naopak, a tohle účtování má velký vliv na daň z příjmu, se můžeme často setkat se zaměňováním.

- Ve vykazování finančního leasingu je rozdíl v IFRS a českých účetních předpisech. Z tohoto důvodu je možné zkreslovat vykazování a odpisování finančního leasingu.

5.1.3 Jednotlivé případy a analýza

Z hlediska praktického existují podle Adamca (2015) tři stupně manipulace s účetními a daňovými údaji ve firmách. Prvním je manipulace, která je známá a praktikována často, dlouhodobě a mnoha účetními jednotkami. Jde pouze o mezery v účetních a daňových zákonech, které firmy pochopitelně využívají.

Tou druhou je manipulace, která je závažnější z hlediska důvěryhodnosti firmy a její snahou je vysloveně podvodné chování.

Třetí manipulací jsou už podvody.

5.1.3.1 Manipulace prvního stupně

Děje se hlavně z daňového hlediska kvůli snížení základu daně a neovlivňuje celkovou důvěryhodnost účetní jednotky.

Přečehování majetku směrem nahoru – pro fiktivní zvětšení majetku společnosti.

- **Vklady společníků** – podle zákona musí akcionář v společnosti splatit pouze 30 % z povinného, zákonem stanoveného vkladu, tedy v rozvaze bude mít předepsanou 100 % částku, zatímco ve skutečnosti vynaložil náklady jenom 30 % z celkové částky. Zákon taky stanovuje, že tuto 100 % částku musí akcionář splatit nanejvýš do jednoho roku od založení společnosti, avšak také se uvádí, že jestli to do jednoho roku nesplní, nastanou sankce dle vnitřních právních předpisů společnosti. Z čehož vyplývá možnost být v prodlení se splacením vkladu i několik let za minimální náklady, které si společnost může stanovit sama. I když je představenstvo společnosti povinno vyzvat společníka k splacení vkladu, tak povinnou lhůtu pro to stanovují stanovy společnosti a taková lhůta může být i nepřiměřeně dlouhá. V případě lepšího postavení společnosti na trhu je toto příkladem ideálního zkreslení účetních údajů.

- **Zařazení majetku do užívání** – podle zákona se dlouhodobým hmotným majetkem stávají věci, které jsou způsobilé k užívání resp. k provozu. Když si chce účetní jednotka vzhledem k daním snížit daňový základ v konkrétním aktuálním

roce, může dlouhodobý majetek zařadit do užívání i dříve než je majetek způsobilý k provozu. To už je však, jak lze vidět, na hraně zákona. Když však není prokázána účelnost tohoto jednání, a zejména když se nejedná o velké částky, účetní jednotka není nijak postižena.

- **Neprodejný a nevyužívaný majetek** – v praxi se dále stává, že účetní jednotka drží majetek, který nepoužívá a vede jej v hodnotě, která není reálná. Když je zase účelnost neprokazatelná a zejména, když se jedná o „zanedbatelné“ částky, jiná než morální odpovědnost účetní jednotce nevzniká.

- **Zásoby** – jedním příkladem, který se často děje v praxi je prodávání a zpětné odkupování zásob, které již společnost nepotřebuje. V daném účetním období účetní jednotka zásoby prodá za účetní hodnotu jiné „spřátelené“ kooperující účetní jednotce, tím se její náklady rovnají výnosům a neovlivní se v daném roce výsledek hospodaření. V dalším účetním období zásoby odkoupí zpět z důvodu jejich zpětné „potřeby“ a tím ovlivní výsledek hospodaření.

- **Pohledávky a půjčky** – z hlediska neplacení vystavených faktur je důležité zaevidovat v účetních výkazech ztrátu tím vznikající, a to opravnými položkami k pohledávkám. Vzhledem k tomu, že definice vymahatelnosti pohledávky není nijak zákonem stanovena, je na uvážení účetní jednotky, jestli k pohledávce opravou položku vytvoří.

- **Půjčky a výpůjčky** – jejich soustavní vytváření na konci účetního období, tedy v období sestavování všech výkazů je velkou možností manipulace.

- **Změna struktury výkazů** – zahrnuje i prodávání zásob, způsobem výše uvedeným, tak i zahrnutí nedobytných pohledávek ve výkazech. Tato problematika je důležitá hlavně z hlediska likvidity účetní jednotky. Podnik se může tímhle způsobem pohrávat s ukazateli likvidity.

Co se týče změny struktury výnosů, praktikováno je zaúčtování slev z rychlého zaplacení faktury do výnosů ze smluvních pokut, i když tuto slevu odběrateli účetní jednotka neposkytla. Tohle se projeví v ukazatelích rentability účetní jednotky a účetní jednotka s nimi takhle může manipulovat bez dalšího postihu.

5.1.3.2 Manipulace druhého stupně

Drábková (2016) ve své publikaci uvádí: „*II. stupeň manipulace účetních výkazů lze spatřovat v technikách kreativního účetnictví, které významně narušuje věrný obraz účetnictví, tak jak je nastaven českou účetní legislativou. Jedná se zejména o volbu takových účetních metod, kdy účetní jednotka uvede nepravdivé nebo hrubě zkreslující údaje, jejichž následkem je právě zkreslení věrného obrazu účetnictví, nebo nevede účetnictví správně v souladu s nastavenou účetní legislativou, resp. výše uvedenými účetními předpisy.*“

V tomto případě se účetní jednotka dopouští nesouladu a vybočení ze zákona a narušuje věrný a poctivý obraz účetnictví. V postihu je důležité dokázání kon-

krétního úmyslu, jinak je účetní jednotka za své chování nepostihnutelná zákonem nebo postihnutelná mírněji.

Dlouhodobý majetek – tady již nastupují kreativní možnosti odepisování dlouhodobého majetku z hlediska doby ale taky metody odepisování. Manipulace hospodářského výsledku je v tomhle případě jasná. Doba odepisování v účetnictví nemusí sedět s reální dobou využívání a životnosti majetku a cena při zařazení do užívání může být záměrně ponížena o některé pořizovací náklady, čímž se dá majetek zařadit do oběžných aktiv. To má samozřejmě také vliv na likviditu a různé jiné ukazatele.

Pohledávky – tady se už jedná o nevytvoření opravní položky k pohledávce, která je prokazatelně a očividně promlčená a nevymahatelná.

Problém související s pohledávkami může být i držení cenných papírů do jejich splatnosti. V zákoně je stanovená výjimka, která umožňuje účetním jednotkám nepřeceňovat cenné papíry ke dni účetní závěrky na reálnou hodnotu. Jestli však nastane pokles hodnoty těchto cenných papírů, účetní jednotka by o tom měla informovat. Její cíl je pak držet tyto cenné papíry až do splatnosti, protože mají malou tržní hodnotu. Když pak účetní jednotka naopak zjistí, že hodnota potenciálního dluhu může být vyšší, než toho, který evidovala, přecení cenné papíry a nebude je držet do splatnosti. To už je ovšem v rozporu se zákonem.

V praxi se také stává, že vedení podniků se kvůli kontrole majitelů musí vypořádat s neuhrazenými pohledávkami, které jsou dlouhodobě po splatnosti. To vyřeší tak, že tyto pohledávky přeúčtují na účet 379 – ostatní pohledávky tak „zakryjí“ pohledávky k odběratelům, kteří jsou evidentně nebonitní.

Rezervy – tvoření rezerv je rozděleno na rezervy zákonné a rezervy, které si za dodržení určitých právních předpisů vytváří podnik „dobrovolně“. Z hlediska daňové účinnosti je pro účetní jednotku výhodné tvořit jenom daňově účinné rezervy. Tady je ale možnost evidentního prokázání úmyslu zkreslování účetnictví. Účetní jednotka zkresluje obraz účetnictví taky, když tvoří tyto daňově účinné rezervy, zahrnuje je do daně z příjmu, ale neeviduje je v účetnictví. Tuhle kreativní možnost však zákon upravuje tím, že prostředky na rezervu se musí vykázat na bankovní účet.

Z hlediska manipulace s rezervami pro zvyšování nákladů je tato technika velice oblíbená, je však za potřeby vzít v úvahu, že takto použité rezervy ze z dlouhodobého hlediska nedají plně využít pro tento účel, protože je jednou účetní jednotka musí buď rozpustit, nebo prostředky na ně využít. Proto je potřeba aktualizovat příčiny vytvoření rezervy z dlouhodobého hlediska.

Změna struktury výkazů – výnosy a náklady se v účetnictví dělí na provozní, finanční a mimořádné. V praxi se s tímto dělením různě manipuluje. Například firma XY zaúčtovala škodu manka, což se eviduje jako provozní náklad, do mimořádných škod a tím způsobila změnu struktury výsledku hospodaření, což může být problém při tržní hodnotě a finančního stavu společnosti.

5.1.3.3 Manipulace daňových a účetních údajů jako podvody

Zde se jedná o narušování předpisů, zákonů a neexistuje žádný důvod k prominutí nebo zkreslení situací. Jedná se o nepravdivé informace nebo dezinformace a účetní jednotka tím úmyslně zatajuje nebo mění důležité skutečnosti v účetní nebo daňové evidenci.

Majetek – koupě majetku, který není skutečně předmětem transakce, ale je jenom fiktivně evidován v účetnictví. Jedná se o praktiku mimobilančního financování. V tomhle případě je v praxi často využíván leasing a to hlavně proto, že mezinárodní účetní předpisy a české účetní standardy se v tomto hledisku liší a toho je účetními jednotkami zcela využíváno. V mezinárodních standardech účetnictví rozhoduje ekonomické vlastnictví majetku, tedy pronajímatel XY pronajme jeden majetek více společnostem, které jej budou vykazovat na základě jeho ekonomického vlastnictví. V českých účetních standardech naopak rozhoduje podstata legislativní nad ekonomickým vlastnictvím, tedy že společnost nemůže zařadit finanční leasing do aktiv. Důležité je také rozdělení mezi finančním a operativním leasingem. Některý majetek nemůže být zařazen jako finanční leasing, ale jenom jako operativní. Ošetření této možnosti se v českých účetních standardech vůbec neliší od úpravy mezinárodních standardů.

Další záležitostí z praxe je nadhodnocení prodávaného majetku v účetnictví. Firma XY ocenila a prodala majetek za vyšší cenu, než je jeho reálná hodnota, kterou odběratel zaplatil. Tedy i fakturu vystavil se špatnými a zkreslenými informacemi.

Manipulace je možná i se zásobami, které si účetní jednotka nakoupí na konci účetního období, ještě když neobdrží fakturu ani zboží, ale zásoby si uvede do nákladů oproti dohadným položkám pasivním, čímž sníží svůj výsledek hospodaření, tedy základ daně a fakturu i zboží přijme až v dalším účetním období.

Pohledávky a závazky – Adamec (2015) ve své diplomové práci uvádí konkrétní příklad manipulace a podvodu se závazky a to na příkladu účetní jednotky XY, která si často půjčovala peníze a zajišťovala je pak bezcennými směnkami. Závazky k dodavatelům a investorům zase zajišťovala zástavními právy k nemovitostem s právem přímé vykonatelnosti. Fiktivní pohledávky měly společnost zajistit v případě nutnosti vyvedení reálného majetku ze společnosti. Podvod spočívá ve vystavení fiktivní faktury a následným uvalením exekuce na předmět faktury.

Dále mohu uvést z praxe případ, kdy si společnost vytvářela dceřiné společnosti, které na sebe braly různé závazky a zakryly tím velkou zadluženost mateřské společnosti.

Výnosy a náklady – v tomto případě uvedu konkrétní příklad z mé praxe. Účetní jednotka XY vytvářela fiktivní dohody o provedení práce na osoby z blízké

rodiny, nebo osoby, na které se převáděly částky přesahující částku 9 900 Kč u reálných zaměstnanců, z důvodu vyhnutí se odvodů do sociální a zdravotní pojišťovny. Fiktivní dohody se měli vyplácet v hotovosti, ale ve skutečnosti se vůbec nevyplácely. Manipulace jednak spočívá v tom, že účetní jednotka si fiktivními dohodami zvýšila své náklady a tím snížila daňový základ, jednak v tom, že se tím vyhnula odvodům z mezd. Tato praktika je v praxi poměrně hojně využívána.

Tutéž účetní jednotku mohu představit jako příklad i v další manipulaci a fiktivním vytváření nákladů, a to konkrétně nákladů na pracovní cesty zaměstnanců. Firma měla mnoho reálných projektů z různých měst jako Praha, Děčín, Olomouc, ale také zahraničních, například Bratislava, Budapešť, Varšava, kde se jednoduše dalo fiktivně jednodenně cestovat (pouze na jeden den proto, aby nebylo třeba dokladovat přesání v konkrétních městech) a tím navyšovat své náklady o náklady na tyto cesty, ovšem reálným nákladem to pro firmu nebylo.

5.1.3.4 Jiné možnosti manipulace z hlediska právní úpravy

Rozdíly mezi standardy IFRS a ČSÚ mohou způsobit velké rozdíly v konečných výkazech, především co se pasiv v rozvaze týče. V praxi jde například o fúzi společností, kde dochází k převodu českých výkazů na mezinárodní a tak i k přeceňování majetku na reálnou hodnotu a odvedení daní.

Harmonizace účetnictví z mezinárodního hlediska je neustále více rostoucí a zároveň žádoucí pro uživatele účetních výkazů. Existuje více rozporů mezi českými účetními standardy a těmi mezinárodními, z čehož vyplývá i možná manipulace a kreativita v účetnictví dané účetní jednotky. Jak jsem už výše zmiňovala, jedním problémem může být finanční leasing a jeho zařazení do aktiv v rozvaze. Dále je rozdíl v účtování drobného hmotného majetku. Podle českých účetních standardů je to přímo do nákladů, v případě těch mezinárodních je to účtováno do aktiv s postupným odepisováním tohoto majetku. Taky zařazení bankovního úvěru je odlišné. V mezinárodních účetních standardech platí zaúčtování jeho současné hodnoty a úroky z něho se účtují jako dlouhodobý majetek a ne do nákladů. Tyto metody však nejsou v praxi až tak závažné a podle mého názoru patří do skupiny prvního stupně manipulace s účetními údaji. Ovlivňují hlavně výsledné údaje finančního zdraví účetní jednotky.

Určitou formou kreativní manipulace údajů, ačkoliv určitě ne závažnou hřešící proti legislativě, nejspíš se jedná o optimalizaci, výběr metody oceňování zásob. To v praxi firmě XY snížilo výsledek hospodaření (zvolila metodu průměru).

5.2 Spojené království Velké Británie a Severního Irska (UK)

Před více než 25 lety Accounting Standards Steering Comitee vydala vyhlášku s rozsáhlými informacemi o výkaznictví v UK. Tato vyhláška se ovšem v praxi nese-tkala s velkou vlnou ohlasu a byla pokládána za radikální a nepoužitelnou. Proto byla v roce 1999 vypracována nová verze, podle které se výkaznictví vede doteď. (Jones, 2011)

UK se řídí i tzv. výše zmíněnými GAAP standardy, ze kterých byla přijata vět-šina veškerých vyhlášek a také legislativa v účetnictví a daních.

Výkazy, které jsou v UK důležité pro účetní a daňové účely jsou zejména účet zisků a ztrát, rozvaha a „cash flow“ výkaz.

Avšak ne všechna legislativa je v souladu s GAAP. UK výkaznictví si zvolila přístup „od zásady k nařízení“, což je přizpůsobení legislativy praktickému účetnic-tví. Standardy a zákony se proto pořád mění, nejen v UK. (Jones, 2011)

Výkazy musí být také v souladu se standardy SSAP2 (Disclosure of Accoun-ting policies) a musí splňovat princip „true and fair view“.

5.2.1 Metody manipulace daňových a účetních údajů

V této kapitole bych se chtěla zaměřit především na ty metody, které jsou ob-tížně zjištělné, lze je pokládat spíše za manipulaci než podvod, avšak dvě z nich jsou již na hranici zákona. Podle Rutherforda (2000) se jedná zejména o:

- Předčasné vykázání prodeje
- Zvyšování úroků
- Zahrnutí nepodnikatelských příjmů do výkazů
- Úpravy půjček a prodejů
- Výměny zboží

Předčasné vykázání prodeje

Problémem je definovat, kdy samotný prodej nastal. Podle některých autorů se má prodej vykazovat tak, aby byl v účetnictví zachován princip „true and fair view“.

Příkladem může anglická společnost XY, která prodávala kombajny. Účetní konec roku byl 30. června, ovšem sklizeň byla v srpnu. Farmáři chtěli vykázat ná-klad do účetnictví již v březnu, protože jejich účetní období končilo 5. dubna a chtě-li si náklady navýšit.

Dalším příkladem je společnost XZ, zabírající se údržbou budov. Nový ředitel společnosti objevil 25 milionovou „díru“ v účetnictví (v britských librách). Vznikla „pře-fakturace“, kde faktury v účetnictví zvýšily a přehodnotily prodeje a pak byly zrušeny zvýšením dobropisů. Pak byly vydávány nové a nové faktury znova.

Příkladem manipulace s fakturami v UK je taky společnost, která vysílala zboží v lednu, ale do výkazů je zařadila až v prosinci. Ovlivnilo to ukazovatele prodeje i zisků.

Zvyšování úroků

Jedním z příjmů účetní jednotky jsou i úroky z investic. Tyto příjmy jsou většinou stálé. Někdy však mohou být falšovány.

Například jedna anglická společnost měla velké nesoulady v kurzovních rozdílech, což vedlo k vysokému nárůstu pohledávek. Silné měny mají nízkou úrokovou míru. Půjčila si tedy peníze v jenech, které byly velmi silnou měnou, investovala peníze do banky v Turecku, kde turecké liry byly měnou slabou a pak si nechala vyplatit svůj výnos z investice. Ve výsledku inkasovala 68,1 milionu anglických liber za investici 55,6 milionu anglických liber.

Zahrnutí nepodnikatelských příjmů do výnosů

Kontrolní úřady jsou zaměřeny spíše na zisky z obchodování, které je předmětem podnikatelské činnosti. Účetní jednotky se často pokoušejí zahrnout do svých zisků i jednorázové příjmy nebo prodeje.

Úpravy půjček a prodejů

Příkladem z praxe je jedna anglická výrobní společnost, která vykazovala půjčky od státu jako prodeje. Společnost tyto peníze také půjčila svým zákazníkům, aby si mohli zakoupit jejich produkty.

Výměny zboží

Dvě společnosti se dohodnou na výměně svého zboží a vykáží jej jako prodej ve svém účetnictví.

- Používání odhadovaných nákladů
- Snižování daňového zatížení
- „big bath“ write offs
- Snižování nákladů a zvyšování aktiv
- Zvýšení množství zboží na prodej
- Prodloužení doby odepisování

Používání odhadovaných nákladů

Příkladem je společnost, která převezla jinou společnost. Nákupní cena byla původně 215 milionů britských liber a čisté získané aktiva 70 milionů, goodwill

145 milionů. Přebírající společnost vykázala 75 milionů liber aktiv jako mimořádný náklady. Je očividné, že když se nějaké odepsané aktivum následně prodá, zisk se zvýší. Takle účetní jednotka prováděla takovéto operace neustále s cílem navýšení svých zisků.

Snižování daňového zatížení

Hraní si se slovy v zákonech, ne však s jejich podstatou je časté i v případech tzv. „tax avoiding schemes“. Zakladatelé těchto schémat mají přesný systém manipulace s údaji pro vyhnutí nebo snížení daňové povinnosti a vzhledem k tomu, že je to zcela legální postup, nabízejí tyto služby společnostem.

„Big bath“ účetnictví

V praxi jsou důležité finanční ukazovatele v podniku. Proto se často děje, že společnosti praktikují manipulaci výkazů, právě kvůli lepším finančním ukazatelům jako je rentabilita nebo likvidita. Například, že se vykáže v aktuálním období co nejvíce nákladů k zvýšení ztráty, aby příští finanční výsledky vypadaly lépe.

Zvýšení zásob

Tato aktiva se objevují ve dvou výkazech, a to v rozvaze a ve výkazu zisků a ztrát. Když se zvýší, zvýší se i zisk. Existují každoroční kontroly zásob, kdy jsou oceňovány a počítáno jejich množství – inventury. Z toho vyplývá, že jednou z možností je manipulace s množstvím aktiv a tou druhou s jejich hodnotou. První možnost je pravidelně a důkladně kontrolovat a zvyšovat tyto aktiva v obdobích, kdy potřebujeme zvýšit zisk. Při druhé možnosti – oceňování existuje více variant. Oceňujeme buď metodou LIFO, FIFO nebo metodou průměrných nákladů. Každou metodou můžeme získat jinou hodnotu zásob.

Prodloužení doby odepisování

Odepisování fixního majetku je jednou z možností manipulace, a to tak, že snižujeme hodnotu aktiv. Čím nižší hodnotu aktivum má, tím i odpisy jsou nižší. Příkladem je společnost XY, která nakoupila fixní aktivum za 350 milionů britských liber a do účetnictví si je vykázala, jako kdyby je vlastnila už předtím a ocenila je na 211 milionů britských liber. Ročně jim to ušetřilo 15 milionů britských liber.

Zvyšování aktiv

- Zlepšit goodwill
- Zlepšit značku nebo nehmotná aktiva
- Přehodnotit fixní aktiva

Zlepšování goodwillu

Goodwill je nehmotné aktivum. Jeho hodnota stoupá, když společnost převezme jinou společnost, když je nákupní cena nižší než cena všech čistých vykázaných aktiv. V UK může být goodwill amortizován. S jeho cenou pak lze manipulovat zvyšováním nebo snižováním doby amortizace.

Zlepšování značky a jiných nehmotných aktiv

Některé značky jsou velmi hodnotné. Avšak pod GAAP standardy nemusí být typicky vykázány v účetnictví. V UK mohou být do výkazů zahrnuty jenom značky, nabyté koupí. Některé zvučné společnosti jako Cadburys si začaly do aktiv připisovat i hodnotu své značky. Tato hodnota nebyla odepisována.

Neexistuje jasná legislativa ohledně značek a nehmotných aktiv. Proto je manipulace s nimi velmi jednoduchá a častá. Společnosti, které se časem rozšíří, získají více nehmotných aktiv a ty je obtížné ohodnocovat v účetních výkazech, takže možnost manipulace s jejich cenou je očividná.

Přehodnocování hmotných fixních aktiv

V britské legislativě je možnost pozměnit striktní historické ceny pořízení. Účetní jednotky si můžou neustále přehodnocovat fixní aktiva jako pozemky nebo budovy.

Oceňování aktiv

Každá položka aktiv je oceňována pro daňové účely tržní nebo nákladovou cenou, podle toho, která z nich je nižší. Při kalkulaci materiálu se používá se metoda FIFO nebo LIFO.

Pro hmotní fixní aktiva neplatí žádné pravidlo pro ocenění a k němu souvisejících pravidel. Záleží to na nastavení legislativy a pravidel samotné účetní jednotky.

Nehmotní fixní aktiva se vykazují buď v současné, nebo historické hodnotě, kromě goodwillu, který by se měl vykazovat v hodnotě historické.

Všechny aktiva musí být zveřejněny.

Případy po konci účetního období

Jsou to případy mezi koncem účetního období a schválením finančních výkazů vedením podniku. Jde o doložení některých položek v rozvaze nebo o připsání takových událostí, které v rozvaze vůbec nejsou.

Snižování pasiv

- Mimorozvahové financování
- Rekvalifikace dluhu na základní kapitál

Mimorozvahové financování

Snaha odstranit pasiva z rozvahy je podstatou mimorozvahového financování. Praktickým příkladem je společnost A která prodala majetek jiné společnosti B, v které je 90 % vlastníkem. 90 % podíl byl vykázan jako čistá investice. Společnost B měla čistou účetní hodnotu 111,3 milionů britských liber a společnost A obdržela 120 milionů britských liber. Vykázáním tohoto prodeje jako prodej třetí straně se zisk ještě zdvojnásobil.

Rekvalifikace dluhu na základní kapitál

Vztah mezi dluhy a základním kapitálem se označuje jako zadluženost, což je jeden ze sledovaných finančních ukazatelů společnosti. Z vysoké zadluženosti plynou také vysoké úrokové sazby.

Příkladem jsou konvertibilní dluhopisy poskytované bankami. Jde o půjčky, které po čase můžou být vyměněny za normální dluhopis.

Podvodní manipulace údajů

- Zpronevěra
- Fiktivní transakce

Zpronevěra

Obecně jde o okrádání v společnosti. Nejčastější jsou zpronevěry aktiv, které mohou být proměněny v hotovostní peníze. Příkladem je jeden bankéř z UK, který zpronevěřil 21 milionů britských liber. Vytvářel různé falešné účty, aby zpronevěru skryl, avšak na těchto účtech musel platit úroky, což znamenalo, že musel krást pořád víc a víc peněz.

V jedné anglické společnosti zpronevěra vedla dokonce k bankrotu. Ředitel této společnosti zpronevěřil 47,7 milionů britských liber, a to tím, že vykazoval aktiva, které nebyly legálně drženy.

Fiktivní transakce

Účetní jednotka si jednoduše vymyslí fiktivní prodeje nebo vykáže fiktivní aktiva, což zahrnuje vystavování falešných faktur.

Příkladem je ředitel společnosti v UK, který investoval falešné finanční produkty do své společnosti a pak si peníze převáděl na svůj osobní účet.

5.2.2 Další vybrané případy manipulace účetních a daňových údajů v UK

V UK se jako zlatá éra kreativního účetnictví pokládají 80. léta. Avšak manipulace s účetními a daňovými údaji je v anglických firmách poměrně častá i v dnešní době. V této části chci ukázat pár případů na britských společnostech.

Britská banka s aktivy 25 bilionů britských liber, měla schodek v účetnictví v rozsahu většího než 13 miliard. Proto se provedla rozsáhlá kontrola aktivit a okolností účetní závěrky této banky. Hlavní oblastí kontroly byla zejména regulace. V bance byla zaznamenána rozsáhlá manipulace, zahrnující miliardy dolarů. Šlo o podplácení úředníků, podvody na dani z příjmů, nedovolené nákupy bankovních a realitních produktů a různé další nelegální aktivity. Závěrka této banky obsahovala nekryté nebo úplně fiktivní půjčky. Tento podvod byl zakrýván dvěma mechanismy. Prvním z nich byly účetní manipulace, v případě kdy banka přišla o velké částky peněz kvůli špatně a neefektivně poskytnutým půjčkám. Tyto ztráty pak skryla komplikovanými účetními a pokladními manipulacemi a prodejem jejích vlastních akcí. Druhým mechanismem byly tajné dohody se stranami, které prováděly bance dokumentaci pro zakrytí fiktivních půjček.

Společnost A měla, díky 58 % podílu rozhodující vliv v společnosti B. Tento podíl koupila za 270 000 britských liber. Díky této investici a dalším úspěšným obchodům společnosti se její akce na trhu zvýšily z 5 centů na 35 liber. Přesto že společnost vykazovala velmi zdravé finanční výsledky, nebyla schopna platit své závazky věřitelům. Nakonec byla zjištěna rozsáhlá zpronevěra ze strany společnosti B.

Další příklad uvádím tiskovou společnost, které při auditu zjistili velké přehodnocení finančních ukazovatelů. Týkalo se to zejména nadhodnocených cen zásob a příjmu z tzv. výše zmiňovaných „bad debts“.

Příkladem přehodnocení aktiv je firma, která si z historických cen pořízení přehodnotila svůj majetek a navýšila ji tím o 8 milionů liber.

5.3 Navrhovaná eliminace

Myslím, že eliminace není možná ve velkém rozsahu. Odstranit motivaci účetních jednotek k účelové manipulaci je obtížné, protože motivů k těmto praktikám, jak jsem uvedla v teoretické části, je mnoho. Je možná úpravou legislativy a jejím dodržováním, ale k dodržování a správnému etickému postoji vedení firem a účetních se právně nutit nedá.

Avšak vidím prostor na určité změny. Česká republika podle mého názoru není na takové úrovni, aby bylo možné zvolnit regulování účetních jednotek. Ještě větší zpřísnění kontroly je v tomto případě velmi relevantní navzdory všem snahám o větší liberalizaci a internacionalizaci. Aby však kontrola byla smysluplná, je potřebné upravit v legislativě hlavně odpovědnost osob ve vedení účetních jednotek a jejich účetních za případnou manipulaci. Pouhá etická odpovědnost je bohužel nepostačující. Sankce, které jsou uloženy právníkům osobám, by měli být zpřísněny a měla by být vytvořena legislativní možnost vyvodit dopady i na jiné osoby, které se na manipulaci podílejí jenom z části. Taky si myslím, že dobrým nápadem pro zajištění eliminace manipulace s výkazy je schvalování vnitřních účetních předpisů finančním úřadem.

Ve velkých společnostech vidím možnost eliminace v tom, aby manažeři firmy měli hlavně fixní plat a aby nezávisel příliš na výkonnosti firmy. To by ovšem mohlo způsobit, že se nebudou snažit vylepšovat finanční ukazovatele. V takovém případě bych navrhla jinou nepeněžní motivaci k lepšímu pracovnímu výkonu. Problémem je také zlé nastavení kompetencí a vedení ve společnosti.

6 Diskuse a vyhodnocení

V první části mé práce jsem analyzovala dva rozdílné systémy účetnictví v teoretické rovině. Komparací jsem se snažila poukázat na účetní standardy a legislativní normy v obou systémech. V praktické části jsem jednotlivě popsala způsoby manipulace jak z právního, tak i z ekonomického uhlu pohledu. Brala jsem na vědomí motivy účetních jednotek a vyhodnocovala způsoby eliminace kreativního účetnictví.

Mezi dvěma srovnávanými systémy jsem zpozorovala rozdíly:

V kontinentálním systému je legislativa zaměřena hlavně na regulování podniků státem, zatímco v anglosaském systému regulování spadá do pravomoc různých profesních institucí. V legislativě české je v některých případech možnost dobrovolného užívání mezinárodních IFRS standardů, co je pro podnikatelé výhodou z hlediska zcela legální manipulace údajů.

Byrokracie je znakem pro Českou republiku. Hlavními uživateli účetních výkazů jsou věřitelé, pro které je užitečná ziskovost a zadluženost. Informace v anglosaském systému jsou relevantní především pro investory a prvotní informací pro ně je rentabilita společnosti. Tento rozdíl odráží také manipulace, na kterou se v různých systémech účetní jednotky zaměřují.

V UK i v České republice existuje značná nezávislost mezi účetním systémem a daněmi. Výkaznictví účetní je odděleno od výkaznictví daňového. V kontinentálním systému je výsledek hospodaření základem pro výpočet daňové povinnosti, zatímco v anglosaském ne.

Hlavní rozdíly jsou dle mého názoru v oceňování aktiv, kdy se v anglosaském systému účetní jednotky nemusí striktně držet historických cen ocenění, co je efektivní při zohledňování inflace. Systém anglosaský je v tomhle ohledu volnější a efektivnější.

Velkou výhodou anglosaského vykazování oproti kontinentálnímu je dle mého názoru i princip toho, že se v účetnictví neřeší nepodstatné a malé záležitosti. V tomhle ohledu je kontinentální systém detailnější, například se musí ke každé účetní operaci vykazovat doklad. Taky soustava účetních zásad je jednou z výhod a proto si myslím, že anglosaský systém je efektivnější z pohledu účetní jednotky, zatímco kontinentální pro stát a ekonomiku.

V účelové manipulaci jsou i vzhledem k těmto rozdílům možnosti různé. Z mého pohledu je v UK zaměřeno spíše na finanční ukazovatele, protože právě ty jsou relevantní pro investory. Kontinentální kreativní účetnictví mi přijde spíše zaměřeno na vyhýbání se daňovým povinnostem a odvodem státu.

Hlavním cílem byl návrh eliminace na konci mé práce a v tomhle ohledu jsem spíše skeptická. Motivace společností je dle mého názoru velmi silná. Když vezmeme v potaz historická období, manipulace údajů byla problémem všude a vždy.

Navzdory tomu jsem několik návrhů našla a to v oblasti odpovědnosti a sankcí za manipulaci, která přesahuje meze zákona a změna v detailnějších interních účetních předpisech a v oblasti motivace firem je to pak změna v odměňování odpovědných osob.

7 Závěr

Účetní a daňové výkaznictví je velmi důležitou a rozebíranou problematikou. Jejich zkreslování může mít v některých případech velmi vážné následky nejen pro účetní jednotku ale i pro uživatele jejich výkazů jak stát tak i pro věřitele či investoři.

Hlavním cílem mé práce v souladu se zadáním bylo pomocí komparativní analýzy porovnat dva systémy účetnictví a to anglosaský a kontinentální a navrhnout možnou eliminaci manipulace údajů v nich. Rozdíly mezi systémy jsou z mé práce patrně viditelné.

Účelová manipulace účetních a daňových údajů je problémem velmi rozsáhlým a přetrvávajícím v obou systémech vykazování. Podle mého názoru je naivní si myslet, že se někdy eliminuje úplně, když bereme v úvahu selhání lidského faktoru. Firmy vedou lidi a ty jsou ohledně financí spekulativní a vždy i budou, takže si myslím, že jakékoli opatření z hlediska legislativy, regulace a kontroly jsou patrně irelevantní. A vzhledem na to že motivace je prvním faktorem vedoucím ke kreativnímu účetnictví, důležité jsou pak podle mě zejména určitá zlepšení v této oblasti.

8 Literatura

- ALEXANDER, David a Simon ARCHER. On the Myth of “Anglo-Saxon” Financial Accounting. *The International Journal of Accounting* [online]. 2000, 35(4), 539-557 [cit. 2016-05-13]. DOI: 10.1016/S0020-7063(00)00078-9. ISSN 00207063. Dostupné z: <http://linkinghub.elsevier.com/retrieve/pii/S0020706300000789>
- ADAMEC, František. Kreativní účetnictví. Brno, 2015. Diplomová práce. Ekonomicko-správní fakulta Masarykovy univerzity. Vedoucí práce Jindřiška Šedová.
- BOHUŠOVÁ, HANA. Harmonizace účetnictví a aplikace IAS/IFRS: vybrané IAS/IFRS v podmínkách českých podniků. Praha: ASPI, 2008. ISBN 978-80-7357-366-9.
- BOHUŠOVÁ, HANA. Konvergence systémů IFRS a US GAAP pro vznik jediného systému finančního výkaznictví. Brno: Policy Research Center, c2013. ISBN 978-80-87909-00-3.
- COMPANIES ACT [online]. 2006 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: www.legislation.gov.uk/ukpga/2006/46/pdfs/ukpga_20060046_en.pdf
- DRÁBKOVÁ, Zita. “Models of Detection of Manipulated Financial Statements as Part of the Internal Control System of the Entity” *ACRN Oxford Journal of Finance and Risk Perspectives* 5.1 (2016): 227-235. DUŠEK, Jiří. Chyby a kontroly v účetnictví. 3. aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2001. ISBN 80-247-0018-2.
- DVOŘÁKOVÁ, DANA. Základy účetnictví. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2010. ISBN 978-80-7357-544-1.
- DVOŘÁKOVÁ, DANA. Finanční účetnictví a výkaznictví podle mezinárodních standardů IFRS. 3., aktualiz. a rozš. vyd. Brno: Computer Press, 2011. Daně a účetnictví (Computer Press). ISBN 978-80-251-3652-2.
- FLOOD, Joanne M.. Wiley GAAP 2015, edited by Joanne M. Flood, Wiley, 2014. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=1816955>.
- FLOWER, JOHN. The future shape of harmonization: the EU versus the IASC versus the SEC. *European Accounting Review* [online]. 6(2), 281-303 [cit. 2016-05-13]. DOI: 10.1080/096381897336818. ISSN 14684497. Dostupné z: <http://www.catchword.com/cgi-bin/cgi?body=linker&ini=xref&reqdoi=10.1080/096381897336818>
- HINKE, JANA. Účetní systém IAS/IFRS: [charakteristika účetního systému]. Praha: Kernberg, 2007. Management praxe (Kernberg). ISBN 978-80-903962-2-7.
- HÝBLOVÁ, Eva, Jaroslav SEDLÁČEK a Petr VALOUCH. Mezinárodní účetnictví. Brno: Masarykova univerzita, 2004. ISBN 80-210-3473-4. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:e851a260-e9d8-11e5-bdc9-005056827e52>

- JONES, Michael J., and Michael Jones. *Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals*, edited by Michael J. Jones, and Michael Jones, Wiley, 2011. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=698561>.
- KOVANICOVÁ, DANA. *Finanční účetnictví: světový koncept IFRS/IAS*. 5., aktualiz. vyd. Praha: BOVA POLYGON, 2005. ISBN 80-7273-129-7.
- KOUŘILOVÁ, Jindra. *Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní: sborník vědeckých prací studentů Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích*. České Budějovice: Ekonomická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014-. ISBN 978-80-7394-485-8. KRUPOVÁ, Lenka. *Kreativní účetnictví: zneužívání účetnictví - možnosti a meze*. Praha: Komora auditorů České republiky, 2001, s. 3. ISBN 80-902-8552-X.
- NASER, Kamal H. M. *Creative financial accounting: its nature and use*. New York: Prentice-Hall, 1993. xi, 250 s. ISBN 0-13-061763-6.
- NERUDOVÁ, DANUŠE. *Vazba mezi daní z příjmů právnických osob a účetnictvím v České republice*[online]. 2007 [cit. 2016-05-13]. Dostupné z: <http://www.ucetnikavarna.cz/archiv/dokument/doc-d2091v2834-vazba-mezi-dani-z-prijmu-pravnickych-osob-a-ucetnictvim-v-ceske/>
- NOBES, CHRISTOPHER. A R. H. PARKER. *Comparative international accounting*. 5. ed. London [u.a.]: Prentice Hall Europe, 1998. ISBN 0137364636.
- NOBES, CHRISTOPHER. A R. H. PARKER. *Comparative international accounting*. 9th ed. New York: Financial Times, 2006. ISBN 9780273703570.
- NOBES, CHRISTOPHER. A R. H. PARKER. *Comparative international accounting*. 10th
- KOUŘILOVÁ, Jindra. *Ekonomické dopady legislativních změn v oblasti financí, účetnictví a daní: sborník vědeckých prací studentů Ekonomické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích*. České Budějovice: Ekonomická fakulta, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2014-. ISBN 978-80-7394-485-8.
- PILAŘOVÁ, Ivana. *Účetní a daňové problémy právnických osob v praxi ..* Praha: Grada, 2005. *Účetnictví a daně*. ISBN 80-247-1033-1. Dostupné také z: <http://www.digitalniknihovna.cz/mzk/uuid/uuid:7a40c7c0-523c-11e6-8361-5ef3fc9ae867>
- POSPÍŠIL, Michal. *Obchodní závazkové vztahy*. Praha: Metropolitan University Prague Press, 2012. ISBN 978-80-86855-80-6.
- RAMACHADRAN, Ashok. *Gnucash 2.4 Small business accounting*, edited by Ashok Ramachandran, Packt Publishing, 2011. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=950576>.

- RUTHEFORD, Brian A. An Introduction to Modern Financial Reporting Theory, edited by Brian A Rutherford, SAGE Publications, 2000. ProQuest Ebook Central, <https://ebookcentral.proquest.com/lib/natl-ebooks/detail.action?docID=1023971>.
- Účetní a daně: odborný měsíčník: účetní a daňová problematika z hlediska jednoduchého a podvojného účetnictví v organizacích podnikatelských, rozpočtových, příspěvkových, v obcích a v ostatních nevýdělečných organizacích. Olomouc: Anag, 1998-. ISSN 1212-0162. Dostupné také z: <http://www.anag.cz/o-casopisu-ucetni-a-dane/cz/t-140/>
- VOLKÁNOVÁ, Zdenka. Podvody v účetnictví firem: jak se jim bránit. Praha: Linde Praha, 2014. 189 s. ISBN 978-80-7201-945-8.
- VYSUŠIL, Jiří. České a americké účetnictví: (porovnání a převodní vztahy). Ostrava: Montanex, 1998. Ekonomika - obchod - finance. ISBN 80-85780-97-6. Pokyn MF-11, pokyn MF-12
- ZEMÁNKOVÁ, Lenka. Využívání kreativního účetnictví malými a drobnými podniky v České republice. [V Brně: Vysoké učení technické], c2013. Vědecké spisy Vysokého učení technického v Brně. PhD Thesis. ISBN 978-80-214-4987-9.